

[Transcript] Genstart / Skærm, skræk og advarsel

Det bliver sammenlignet med Kokain til børne i hjernen, der truer med at gøre en helt generation af hægge.

Og en fin tjerne ved bare, hvad jeg lyster at se på, og så bliver bare ved at vide.

Det er ikke noget filter, det er ikke nogen bevidsthed, men det er simpelthen hjælp om at få et eller andet aner ikke, hvad der foregår.

Det bliver sammenlignet med Kokain til børne i hjernen, der truer med at gøre en helt generation af hægge.

Det er ikke nogen bevidsthed, men det er simpelthen hjælp om at få et eller andet aner ikke, hvad der foregår.

Skærmene og de sociale medier bliver ofte fremhævede, som en af de helt store årsager til, at børne og unge får det dårligere og dårligere.

Der er meget mere angst, der er flere oplever depression, og de er nåserne eksporterer.

Også på Christiansborg.

Jeg er ikke i tvivl. Selvfølgelig er der en sammenhæng mellem skærmen, de sociale medier og deres stine mistryksel.

Regeringen vil begrænse den tid, børne og unge sidder foran en skærm, både i institutionerne og i deres fritid.

Der er brug for, at vi tager ansvar, at vi tør regulere, og at vi finder en vej, så vi får de skærme til at fylde mindre, både i skolen og i vores fritid.

Men hjælper det egentlig børn, at slukke for skærmen? Det genstart i dag. Mit navn er Thomas Jørgensen.

Stine Duyup vokset op i en tid uden iPhones og Snapchat og TikTok. Er du glad for det?

Tja, på mange måder er der sikkert nogle ting, jeg er sluppet for eller ikke har skulle forholde mig til.

Men jeg har faktisk tit tænkt på, at når jeg kigger tilbage på min egen ungdom i ser, så kunne jeg godt have tænkt mig at have bedre muligheder for at være i kontakt med verden udenfor den provinsby jeg vokset op i.

Stine Duyup Hansen er lektor på Center for Børns Literatur og Media på Aarhus Universitet.

Hvor jeg i mange år har forsket i børn og unges brug af media.

Hvad var det for et ungdomsliv uden sociale media du havde?

Jeg havde for eksempel et liv, hvor jeg havde mange venner, som jeg havde gået på efterskolen med og som boede i København, og jeg boede selv i København Falster.

Og selvom jeg tit besøgte dem, så kunne jeg jo godt mærke, at jeg var jo ikke en del af deres hverdag, og havde ikke så tæt kontakt med dem, som jeg egentlig gerne ville.

Så vi skrev mange brev til hinanden, og vi talte selvfølgelig også sammen i telefonen, og besøgte hinanden til så muligt.

Men jeg tror, at hvis jeg havde haft nogle lettere kommunikationsveje, så havde jeg også kunne på godt og rundt have en tættere kontakt med dem.

Hvad gjorde du sådan, når du ikke kunne sidde på TikTok dengang?

Jeg var vokset op i Blotnia, og jeg var vokset op igennem 40'erne og 90'erne, og Mott forladte mig på Hype 3 og Kim Schumacher.

Hvad var det nu, nummeren med B-Boys hedder?

Der kunne åbne døren ud til den store verden, og til musik, og til mode, og til kultur i det hele tredje, som jeg var interesseret i.

Gregia, og det er lige, hvad du og jeg fortsætter med at gøre. Vi er igennem studiet 44'er, og vi har ikke set afdeling, og nu er tiden inden for at få gæst og plads til ørene hele regne.

På et tidspunkt fik vi også kabel til at vise, at vi kunne se hitlister fra England, hvor vi kunne se Sky Channel og Super Channel, og sådan noget.

Kylie Minogue, banana-rama, bros, og alt den slags ting.

Star Trek 3, The Search for Spock, starring the crew from the Starship Enterprise.

Og så, og sadde jeg i Nykøbing Falst, og som ung, og været langt væk fra de venner, man var på efterskolen med, følte du også ensom den gang?

Jeg følte mig ensom, og det tror jeg nu er noget, der hører til at være ung, og det tror jeg er langt langt.

De fleste mennesker, der er eller har prøvet at være unge også, har oplevet den der ensomhedsfølte. Men jeg følte også, at jeg var langt væk fra der, hvor det skete, og måske kunne det have haft bedre kommunikationsmidler kunne have hjulpet med det.

Det kunne også være, at det havde gjort det værre, fordi jeg så kunne have set, hvad det var, jeg gik glib af.

Men måske burde din liv være glad for, at sociale medier ikke var en fast og integreret del af hendes egen ungdom?

I hvert fald, hvis man lytter til de eksperter, politikere og forældre, der bekymrer over de mange timer børn og unge brug for en skærm i dag.

Fornyligt tilslutter statsminister Mette Frederiksten så for alvor de kritiske ryster.

Under en debat i Folketinget hiver hun pludselig sin telefon frem, og understreger, at det netop er den, der er roden til så meget ud.

Så sagt er det, at hvis man kan gratis psykolog hjælp til vores børn, så kunne man komme mistributsproblemerne til livs.

Hun sætter en sammenhæng op mellem tidsforbrug og så de her dårligdomme, som hun oplever mange børn og unge har eller er en del af.

Og jeg tror, at der er en meget, meget stor sammenhæng mellem det faktum, at vi aldrig har haft så mange børn, der ikke har haft det godt, og så lige præcis den her skærm.

Mette Frederiksten har jo pakket den her diskussion ind i en meget malerisk retorik, hvor hun blandt andet siger, at mobiltelefonen er farlig og en trafikken for børn og unge.

Og dermed sætter sådan et meget skarp billede op af, at der er en masse risik i forbundet med at bruge digitale medier.

Så skal vi regulere? Ja, det skal vi. Ska vi passe på vores børn og unge? Ja, det skal vi. Ska vi have skærmene meget mere ud af skolen?

Ja, skulle de nu sætte have været ind i vokastolen og børnehavn? Nej. Har vi kæmpe forældreansvarer? Ja, kan vi stå med det alene? Nej, det kan man ikke lade sig gøre.

Samfundet bliver nødt til at påtage sig et langt større ansvar.

Det er helt klart et tema og et emne, som lige nu ligger meget højt på mange politikere dagshorten, og som de typisk har ansigtet meget alvorlige folker, når de udtaler sig om.

Og hvad tænker du, da du hører hende stået her på talerstolen og sige lige præcis det?

Jeg tænker, at det er rigtig vigtigt, at vi har et bredt blik på, hvad den her mistrivsel, som kan dokumentere sig, som vi kan se i mange undersøgelser, er en problematik, som mange unge går baksamet.

Og det er vigtigt, at vi også forstår, at de digitale medier er en del af den problematik. Naturligvis er

det det, fordi de er så integreret en del af børn og unge's tid.

Men det er jo meget, som forskere, når politikere og herunder statsministeren sætter en direkte kaosal sammenhænger op imellem den tid, man bruger på skærmedier, og så den måde, man går og har det på.

Hvorfor er du selv på passelig med at lave netop den her forbindelse mellem skærm og mistrivsel? Der er flere grunde til det. Dels er der jo en helt lille forskningsresultat, der peger på, at det ikke er den tid, man bruger, der i sig selv er fuldstændig afgørende for, hvordan man går og har det, fordi det handler om, hvad det er, man bruger de her digitale medier til.

Men det er også fordi andre undersøgelser peger på det her medier, vi kan ikke isolere det digitale fra livet som sådan.

Så bare fordi en 13-årig bruger 8 timer på TikTok hver dag, så kan man ikke lave lidestøjnet ned, og det er også derfor den 13-årige har det dårligt.

Man kan naturligvis kigge på, hvad det er for et liv den her 13-årige har, og hvis der skal være plads til 8 timers TikTok omdagen, så er det klart, at der er nogle andre ting, der formentlig ikke er plads til herunder fysisk aktivitet og motion, måske en ordentlig nætte søvn.

Og der kan man sige, der har det selvfølgelig nogle afledte effekter, men det er ikke det i sig selv at være på TikTok, som er et udløsende faktor.

Der er mange faktorer, der spiller ind i forhold til, om det at bruge digitale medier er noget, der gør dig glad eller ikke gør dig glad.

Blandt andet er der lavet en masse studier, der handler om, at hvis du er engageret og involveret i samtaler og dialog og aktiviteter med andre mennesker, det kan være, at du kommenterer og diskuterer med andre eller du spiller med andre.

Så er det faktisk befordrende for dit velbefindende, du bliver bedre humør af det, hvorimod hvis du læner dig passivt tilbage og bare scroller igennem billeder af andre mennesker, som lever det fede liv, som du ikke selv er en del af, så bliver du i dårligere humør af det.

Så vi nødt til at have mange flere nyansier på, for vi kan sige om det er noget, der er godt eller skit. Det er langt fra nyt, at vi diskuterer, hvilke slags medier børne og unge bruger deres tid på.

Vi har igennem årtier. Jeg faktisk og hunderet bekymredes for den underholdning, de yngre generationer kasters over.

Det gjorde vi helt tilbage i 1700-tallet, da vi begyndte at have øger som et medierbørn for adgang til. Og der er mange, mange voksne meget optaget af, hvad det for børne læser eller ikke læser, og hjerte optaget af, om de læser for meget.

Og derved bliver nogle indtørret borgere, som ikke er i stand til, selv at danne sig bedre af verden eller brug deres fantasi.

Og så har det jo ellers gået slag i slag.

Og så har det jo ellers gået slag i slag.

Jeg skal lærerne op igennem det 20. århundrede, hvor vi har været bekymret for filmen, for tegnesæren, for børnlitteraturen, for computerne, for videoen, for rollespillende.

Og så selvfølgelig sendes her for mobiltelefoner, tablets og sociale medier.

Det her, det er en jeg mødt på min skifær, og det her, det er også en, jeg mødt på min skifær.

Det her, det er min kusine, og det her, det er inden for min klasse.

Hvad tænker du om den røde tråd af frygt, der har gået igennem generationer, når det kommer til ny teknologi?

Jeg kan godt forstå den.

De her, vi kan kalde dem mediepanikker, der har været over tid.

De er ikke ens, de handler om noget forskelligt, men det, der er alligevel og genkommende i dem, er den her frygt for det nye, det anderledes, det som vi ikke som voksengeneration helt forstår.

Og det, som vi synes vores børn bruger alt for meget tid på, og som vi bange for at trække dem nogle steder hen, hvor vi ikke har greb om, hvad de går og laver, og vi ikke har kontroll over, hvad de går og laver.

I et af de steder, hvor det er svært at kontrollere, hvad børn laver og hvem de skriver med, synes du egentlig, at du bruger alt for meget tid, bruger du på det, er de mange chatrum, som bliver populære i nulerne?

Altså jeg er inden på den flere gange om dagen, hver gang jeg tjekker min mail, tjekker jeg nærmest også min MySpace.

Der begynder børn og unge i høj grad at have et digital liv, hvor de kommunikerer med hinanden.

Men hvad kan man så finde ud af, om folk vil have læst deres comments, for eksempel?

Altså man kan jo finde ud af, hvad de har lavet i weekenden, hvad de skal lave i weekenden.

Væk fra de voksnes oversyn, kan man sige, og væk fra de voksnes kontroll.

Har du noget billede af dig selv?

Det er på hjemmesiden r2, det sker, og på MSN eller ungnat.

Der er nogle ved at skrive til dem.

Og det er vel også det, der er lidt skræmmende, at børn og unge har det her rum, som er skjult for de voksne, hvor de, man ved ikke, hvad de laver derinde.

Ja, men det har jo altid været skræmmende, og det har børn og unge jo altid haft.

Dels er det her, måske endnu mere en black box,

end den forestilling, vi har om, hvad børn og unge kan stå og lave ude bag et cykelskur hen i skolegården.

Internettet er det nye mobbforum for en ganske almindelig tidlighed,

jeg har 100 vis af vinter, virtuelle vinter,

men de kan med forklik blive reelle finner, der kan sprede øden,

og oplevelser også slader med rekordfart.

Vi har vanskelig ved at forstå, hvad der er der forgår på de her plætformer,

og de er også i stigende grad komplekse.

Men samtidig med det, så har vi også det, som andre forskere har kaldt det grænseløse forældreskab,

der er ligesom at kende tegnen for nutidens forældre,

som i højere grad en tidligere gerne vil have virkelig meget kontroll med alt,

hvad der foregår i børns liv, og have overblik over at være i,

hvad spiser de, og hvad for noget tøj går i, og hvilke plantefavre det tøj er jo et farved med.

Så der er flere sammenfælde ting i vores kultur og vores samfund,

som gør, at lige præcis det her med skærme bliver så nede som forældre er rigtig optaget,

fordi det er et af de steder, de synes det er svært at kontrollere, hvad der foregår.

Ja, fordi i din forskning har du jo tal med forældre om,

hvad de oplever som det sværeste, når de opdrager deres børn.

Hvad er de svare, når du spørger om det?

Jeg lavede en intervjuende søle som nogle forældre for et par år siden,

og det som de sagde, der var en, der sagde det så meget præcis,

men der var flere, der var inde på det samme.

Hun sagde, jeg synes egentlig, jeg er vild og rigtig godt i min rolle som forældre, og jeg ved godt, hvad jeg gerne vil.

Og min mand og jeg er også ret enige om, hvordan vi skal opdrage vores børn.

Men lige præcis, når det kommer til skærme og skærmtidsregler,

så prøver vi at lave regler, og vi kommer til at bryde dem hele tiden,

og vi bliver ufændet om det, og vi er faktisk rigtig meget tvivl om, hvad vi skal gøre.

Så det er ligesom blevet det sted, hvor mange forældre oplever,

at her er det bare allermest vanskeligt,

og her har de ikke rigtig kontroll over, hvad der foregår.

Det er ikke uden grund, at forældre bekymmer sig over børns fascination af spille og sociale medier.

For i takt med, at smartphones for alvor gør inntog,

og bliver mere og mere alle stedsnædværende i hverdagen,

stiger mistrivslen blandt børn og unge.

Der flurerer også nogle grafer, der viser en tidsmæssigt samme forældre,

og der er også nogle grafer, der viser en tidsmæssig samme forældre,

og der er nogle grafer, der viser en tidsmæssig samme forældre,

og der viser en tidsmæssig samme forældre,

der hvor man for alvor begynder at se den her mistrivslen bange ud,

når børn og unge bliver spurgt om, hvordan de går og har det.

Og så er det et tidspunkt for sociale medier og mobiltelefoner,

for alvor bliver en del af vores liv.

Og der er helt klart også nogle aspekter, hvor vi ved,

at specifikke digitale praksiser herunder,

de meget problematiske herunder, digital kriminalitet og digitale overgreb,

og naturligvis har en meget stor betydning for,

hvordan børn og unge trives.

Men det er ikke det samme, som man kan sige, at skærmtid i sig selv

er en udløsende faktor i forhold til mistrivslen.

Men der er jo også undersøgelse-stil, som viser,

at børn og unge er mindre fysisk samme med deres venner i dagen, de var tidligere,

og især dreng er meget mere alene og bruger mere tid på online fællesskaber.

Og så skal jeg jo en bekymret mor i det indlægge i politikken med overskriften.

Fortnite-manden tog min søn.

Derfor giver det vel god mening at frygte, at tiden bag skærm jo begrænser,

kan man sige deres sociale forståelse eller deres evne til at være sammen i virkeligheden.

Ja, og her skal vi igen se på det med mange nyangelser.

For det første skal vi selvfølgelig sørge for, at vores børn har et liv,

hvor de kan gøre forskellige ting, og hvor de for eksempel har lov til at færdes frit rundt,

og besøge venner eller de ikke har fået pakket deres uge med fritidsaktivitet og fritidsjob på andre ting,

så der ikke er plads til den der tid, hvor man kan bare være sammen, bare for at være sammen.

Den anden del af det er det her med, at vi også samtidig nødt til at forstå,

at især for mange drenge, så er de her måder de sammen på omkring særligt computerspillende,

er et dybningsfulde og er knyttet til tætte venskaber og gode relationer.

Jeg spørger sådan hver dag. Fortnight. Fortnight.

Det er det bedste spil i verden.

Jeg siger ikke, at det ene skal udlukke det andet overhovedet.

Jeg siger, at børn skal have en blanded, god diaget i deres hverdag, men vi må ikke bare affeje deres digitale fællesskaber som værende ligegyldigt, for der er de faktisk ikke, hvis vi spørger børn og unge selv.

Det kan skabe lige så meget værdi som udvikligheden.

Men de sociale medier er jo skabt af virksomheder, som gerne vil have os til at blive ved med at scrolle.

Næste video, næste video. Så det vil ikke forkert, at man frygter, at de unge kan blive, kan man sige, herude ind i det her på en måde som ikke er særlig god, altså som svar til en afhængighed.

Jeg synes, det er helt vildt vigtigt, at vi skælder de her ting af, fordi det er der jernige argumenter, og mange kalder det noget med dopamine og sådan noget. Det er helt misforstået. Det er faktisk ikke noget, der har belæg i forskningen.

Men det lyder igen frygtige og skræmmende, og som noget, vi skal være rigtig opmærksom på.

Og det skylder faktisk for, at vi kan gå ind i de her diskussioner,

om lige præcis, hvad er det for nogle forretningsmodeller,

der er i de her sociale medier og i del siddet i computerspildene.

Hvad er det, der gør, at hverandet føler, at de må komme tilbage igen og igen,

og spille på et bestemt tidspunkt, eller at de skal bruge både meget tid,

men også penge på at kunne avancere i spil?

Både i, og vi bliver nødt til at se på konsekvenserne det her.

Også på Christiansborg er politikerne optaget af, hvordan man kan begrænse skærmforbuden.

Det er en kritik af de tankingen, der tager jeres tid, der tager jeres data,

og måske også tager jeres selvvære.

Under sin tale ved Folketingets afslutning i sidste uge,

skruer Mette Frederiksen endnu en gang op for retorikken.

Der bruger for, at vi tager ansvar, at vi tør reguleret.

Mette Frederiksen, hun vil ha mindre skærmtid.

Hvorfor synes du ikke, det er en god løsning?

Der er alt muligt god grund til, at man fjerner børnets private mobiltelefoner

fra det, der foregår i undervisningen, fordi det kan hjælpe til at give et mere,

så den fokuseret undervisningsrum uden alt for mange forstyrrelser.

Men jeg synes, at det ville være problematisk, hvis man bare siger,

at der per default skal være mindre skærmtid,

fordi så er der simpelthen så mange ting, man overser.

Fordi hvad dækker det over?

Dækker det over læringsportal, hvor børn måske sidder lidt for meget og keder sig?

Eller dækker det over alle mulige former for kreativskabende,

interessant brug af digitale redskaber, når man laver podcast,

eller man arbejder med kodingen, eller med specifikke matematikprogrammer,

eller hvad dækker det egentlig over? Så det er sådan en lidt hurtig slutning.

Det, som jeg især også er rigtig, rigtig bekømmet for,

[Transcript] Genstart / Skærm, skræk og advarsel

det er, at man overser den kæmpe store uddannelses og dannelsesopgave, der ligger i at forklæde vores børn og unge bedre på, til at leve i digitalt samfund.

Simpelthen vil jeg give dem undervisning i teknologiforståelse, og give dem en højere grad af digitaltandelse.

Hvorfor skal det egentlig være skolernes opgave, at børn og unge får en digitalt danelse?

Det er ikke kun skolernes opgave, men det er jo skolernes opgave at sørge for, at børn og unge får en allmentt danne uddannelse.

Og det gælder både grundskolen, det gælder i ungdomsuddannelser, der der er et allmentt danne element.

Og det må i 2023 og i årene fremover i høj grad også omfatte en digital komponent eller en forholdelse til, at det digitale er blevet så integreret en del af vores samfund på alle mulige måder.

Men er det jo også fordi, der er nogle børn som er bedre rustet til at navigere i en digital verden, en andre er?

Man kan jo helt klart sige, at skolen kan ikke løfte opgaven alene, men forældrene kan heller ikke løfte opgaven alene, og der er stor forskel på, hvilke forældre, der er i stand til at have de her tætte nysgader i, og gode rammesættende samtaler med deres børn.

Og der er en stor social slavsud i hvilke børn, der trives godt med deres digitale redskaber og hvilke, der ikke gør.

Hvordan skal de så helt konkret sådan uddannelse børn, til at begå så bedre i den digitale verden?

Ja, men det skal de jo have nogle gode rammer for at kunne gøre, og det er jo der, hvor det græver noget politisk prioritering bl.a., kunne man jo tage fat i det.

Fag, der er udviklet og beskrevet og afprøvet i teknologiforstøtighed, som ligger i et landsted på en hylde inde i undervisningsministeriet og samler støv.

Hvad kan næsten høre en lærer og råb ude i det fjerne, og god endnu en opgave, vi skal tage os af?

Ja, på mange måder er det jo endnu en opgave, men på mange andre måder er det jo ikke en opgave, så er det jo sådan set bare sådan, som opgaverne er i dag.

Altså, lige så vigtigt som det er at vide noget om det periodiske system, lige så vigtigt er det at forstå, hvordan en algoritme virker.

Det er en del af vores fundament, vores samfundes grund sammen omkring, så der skal være undervisning i det.

Og det samme gælder jo i forhold til det sociale, i forhold til klassefællesskabet, som jo i forvejen er noget lærer, pædagoger tager sig af.

Ja, men der spiller det her ind på en måde, som ikke kan isoleres derfra. Børn og unge i dag, i modsæng til os andre,

[Transcript] Genstart / Skærm, skræk og advarsel

de jo vokset op med en skærm ved hånden, de sociale medier.

Man bruger ofte ordet digitalt indfødt om den.

Kan man ikke argumentere for, at den her digital dannelse,

den kommer altså selv, når de har været til pass meget på skærmene?

Det er sjovt med det der begrebet digitalt indfødt,

fordi det bruger vi rigtig tit, men i virkeligheden så blev det etableret i 2001 af en amerikansk forskere.

Så det er faktisk min generation, der er de digitalt indfødt.

Og samtidig kan man sige, at undersøgelse på undersøgelsen har vist,

at det, at man er en flit i bruger af digitale teknologier,

altså ikke er sammenhængende med, at man får relevante, kritiske og kreative kompetencer i forhold til at bruge de her digitale teknologier.

Så det er noget, der skal bygges ovenpå.

Vi kan ikke bare sidde og kigge på og se en ege, hvor de dygtige, de kan swipe, før de kan gå.

Fordi det er faktisk slet ikke det, det handler om.

Når man bruger det her sprog om skærme og skærmtid,

det er det også med til at skabe en klyftmeld forældre af den voksne generation,

og så børnene, som lige nu har telefonerne på børneværelset.

Jeg tror, der er i hvert fald mange børn og unge, som sidder og kigger på de voksnes diskussion lige nu,

og tænker, hvad er det, de snakker om?

Fordi vi oplever selv, at det er alt muligt forskelligt.

Det er ikke det samme, som at børn og unge ikke også godt selv kan opleve det, som vi alle sammen kan.

Og nu er vi spurgt for meget tid på denne her telefon i dag.

Men jeg tror simpelthen ikke, at det er begreb, det kan rumme, hvad det er for nogle oplevelser, børn og unge har.

Og derfor vil jeg også ønske, at man i denne her debat inddrager en meget bredere kreds af mennesker,

herunder i sat deside børn og unge selv, og snakker meget mere med dem om, hvad det er for nogle oplevelser,

de har i stedet for at stå og lave de her meget skruerssikre vurderinger af, hvad der er gået at skidt for dem.

Det var dagens genstart. Den var sat sammen af Charlotte Kuvald, Søren Elbæk og Line Fabricius.

Jeg hedder Thomas Tiransen.